

Veileder for mobilitetsutredning knyttet til plan- og byggesaker

Hva er mobilitet og hva er hensikten med veilederen?

Mobilitet er evnen til å bevege seg eller være i bevegelse. God tilrettelegging for mobilitet er viktig for å kunne få hverdagslogistikken til å fungere på en god og effektiv måte. Det skal bidra til at alle skal kunne beveges seg trygt, effektivt, fritt og uavhengig – enten det er til fots, med sykkel, buss, bil eller på annen måte. Dette inkluderer også forflytning av varer og tjenester.

En mobilitetsutredning skal sikre at man planlegger og tilrettelegger for løsninger som bidrar til god mobilitet, samtidig som man bidrar til å nå viktige samfunns mål knyttet til klima spesielt, og bærekraft generelt.

For å skape et bærekraftig tilbud må tilretteleggingen blant annet:

- være trygg og tilrettelegge for brukere med ulik økonomi, alder og forutsetninger for å bevege seg, og samtidig fremme aktive reiseformer
- være tilbud som både er gjennomførbare og varige, og tilrettelegger for næringsaktivitet og tilgang til arbeidsmarkedet
- ta hensyn til effekter på natur, klima og by- og gatemiljø.

For di dette i stor grad handler om å påvirke hvilke valg de reisende tar, handler planlegging av mobilitetsstilbudet om å lage gode og brukervennlige løsninger som gjør det enkelt for de reisende å ta klimavennlige reisevalg.

Denne veilederen beskriver hvordan mobilitetsstemaet bør behandles i plan- og byggesaker ved utarbeidelse av en *mobilitetsutredning*. En mobilitetsutredning skal samle relevant kunnskap om dagens situasjon og føringer, beskrive fremtidige reisebehov og trafikale konsekvenser, og redegjøre for hvilke mobilitets tiltak som skal inngå i reguleringsplanen eller byggeprosjektet. Veilederen skal være et hjelpemiddel for kommuner og utbyggere i arbeidet med utarbeidelsen av mobilitetsutredninger i plan- og byggesaker.

Dette dokumentet inneholder først en kort beskrivelse av grunnlaget og behovet for mobilitetsutredninger, og en oversikt over førende mål og beskriver kommunens mulighet til å stille krav om mobilitetsplaner. Deretter følger selve veilederen.

Lokale tilpassinger av innholdet i veilederen

Det er nyttig å ha en standardisering av innhold på tvers av kommunene slik at utbyggere møter tilnærmet like forventninger til hva slags utredninger og dokumentasjon som skal inngå i plan- og byggesaker. Kommunene kan velge å benytte veilederen som den er, men står fritt til å gjøre mindre, lokale tilpassinger.

Bakgrunn og behov for veilederen

Mobilitetsplanlegging skal bidra til bærekraftig by- og samfunnsutvikling ved å:

- skape trygge løsninger som tilrettelegger for brukere med ulik økonomi, alder og forutsetninger for å bevege seg
- fremme aktive reiseformer
- være tilbud som både er gjennomførbare og varige
- tilrettelegge for næringsaktivitet og tilgang til arbeidsmarkedet
- ta hensyn til effekter på natur, klima og by- og gatemiljø

Fordi dette i stor grad handler om å påvirke hvilke valg de reisende tar, handler planlegging av mobilitetsstilbudet om å lage gode og brukervennlige løsninger som gjør det enkelt for de reisende å ta klimavennlige reisevalg.

For å sikre at bærekraftig mobilitetsperspektivet i tilstrekkelig grad blir belyst i plan- og utbyggingsprosjekter, er det nødvendig å utrede dette i et bredere perspektiv enn ved tradisjonelle trafikkanalyser. På bakgrunn av dette har fylkeskommunen vedtatt i handlingsprogrammet til Regional transportplan for Vestfold, at det skal utarbeides en veileder for mobilitetsutredninger.

Viktige premisser for en mobilitetsutredning:

1. Etablere kunnskap om mobilitet tidlig i prosjekter

Mobilitet påvirker en rekke ulike aspekter ved et prosjekt, og flere valg som påvirker mobilitet er knyttet til andre temaer enn transport og infrastruktur. Gode mobilitetsløsninger må ses i tett sammenheng med arealbruk og utforming av gater og byrom. Utover transport, kan gode mobilitetsløsninger i prosjektet også bidra til:

- økte bo- og bymiljøkvaliteter
- bedre folkehelse og aktiv hverdag
- trafiksikkerhet og trygge omgivelser
- godt oppvekstmiljø og tidlig etablering av gode reisevaner
- redusert støy
- reduserte negative virkninger for klima- og miljø
- redusert økonomisk belastning (privat/offentlig)

Mobilitetsutredningen bør derfor utføres tidlig i prosjektet, og benyttes som grunnlag for løsningsforslag. Mobilitetsutredningen legges fram sammen med endelig planforslag som en temarapport til reguleringsplanen. Der det ikke er laget en mobilitetsutredning knyttet til reguleringsplan, kan det være hensiktsmessig å gjøre dette i forbindelse med byggesaken.

2. Tilrettelegge for helhetlig tilnærming til mobilitetsplanlegging i prosjekter

Det er vanlig å gjennomføre trafikkanalyser i forbindelse med plan- og byggesaker. Disse bidrar til å belyse sannsynlige trafikale konsekvenser av utbyggingen, forventet trafikkgenerering, og

løsningsforslag for å imøtekomme forventet trafikkgenerering - eksempelvis gatebredder og parkering. En mobilitetsutredning bør utover dette også inneholde:

- en analyse av bevegelsesmønster til og gjennom planområdet fra nærmiljøet (influensoområdet), med særlig fokus på myke trafikanter
- hvordan man har tenkt å legge til rette for bevegelsesstrømmer til og gjennom området, løse transportbehov og bylogistikk i prosjektet
- hvilke fysiske virkemidler og løsninger man skal ta i bruk for å tilrettelegge for bærekraftige reisevalg
- kvalitative vurderinger om løsningsvalg som sannsynliggjør at de tas i bruk og gir ønsket effekt

Overordnede mål som legger føringer for mobilitetsplanlegging

Viktige nasjonale og regionale føringer er:

- Statlige retningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging. De statlige retningslinjene finnes [her](#)
- Regional plan for bærekraftig arealpolitikk (RPBA) og Regional transportplan for Vestfold (RTP) ble vedtatt i 2019, og med følgende, felles samfunns mål når det gjelder transport
 - Et overordnet mål for Vestfold er nullvekst i personbiltrafikken i byområdene, og at trafikkveksten skal tas med gange, sykkel eller kollektivtransport
 - Nullvisjonen skal ligge til grunn for trafiksikkerhetstiltak

Se lenke til Regional transportplan [her](#)

Se lenke til Regional plan for bærekraftig arealpolitikk [her](#)

Kommunene har også sine mål og visjoner nedfelt i kommunale planer som vil legge føringer for arbeidet med mobilitet og arealutvikling.

I hvilke tilfeller bør det kreves at det skal utarbeides en mobilitetsutredninger?

Kommunen kan stille krav til når det skal utarbeides mobilitetsutredning. Dette kan forankres i kommuneplanens arealdel.

Der planen eller utbyggingen ikke utløser krav om mobilitetsutredning, bør kommunen vurdere hvordan mobilitet skal ivaretas i prosjektet.

Eksempel på bestemmelse i kommuneplanens arealdel:

Stavanger kommune har stilt krav om mobilitetsplan i sin kommuneplan (tilsvarer det som her kalles mobilitetsutredning). Kravet lyder som følger:

Kommuneplanen stiller krav om mobilitetsplan i § 1.13 Bestemmelser om mobilitet punkt 2 og 3:

2. Det skal utarbeides mobilitetsplan ved alle etableringer og bruksendringer for mer enn 50 ansatte, og for byggetiltak større enn 1 000 m² BRA. Bestemmelsen gjelder alle plannivå og søknader om tiltak. Mobilitetsplanen tilpasses det aktuelle plannivået og tilgjengelig kunnskap om utbyggingen, og utarbeides i tråd med kommunens mobilitetsplanveileder.

3. Mobilitetsplanen skal vise hvordan planen eller tiltaket bidrar til å følge opp kommunens arealstrategi, og oppnå målet om aktiv transport og nullvekst i personbiltransporten. Den skal beskrive tilbudet for gående, syklende, kollektivtransport, og biltransport, inkludert løsninger for parkering med antall plasser og organisering av parkeringen. Arealer til transport og parkering skal vises i utomhusplaner.

VEILEDER FOR MOBILITETSUTREDNING KNYTTET TIL PLAN- OG BYGGESAKER

Hensikten med å lage en mobilitetsutredning

En mobilitetsutredning skal samle relevant kunnskap og vise hvordan transportbehovet i prosjektet skal løses på en brukervennlig og bærekraftig måte. Mobilitetsutredningen skal også inneholde trafikkfaglige vurderinger som synliggjør mulige effekter og konsekvenser av tiltaket, og hvordan disse skal håndteres.

Se avsnittet "Bakgrunn og behov for veilederen" for utdypning om hensikt.

Mobilitetsutredningen skal utarbeides av fagpersoner med kompetanse innen trafikk- og mobilitetsplanlegging.

Når skal arbeidet med mobilitetsutredningen gjennomføres?

Mobilitetsutredningen skal gjennomføres tidlig i prosjektet, som grunnlag for utforming av skisseprosjekt og planforslag. Mobilitetsutredningen vil være et tematisk vedlegg til det endelige planforslaget. Trafikkanalyser skal inngå i mobilitetsutredningen. Gjennomgang av innhold, forventninger og eventuelle krav til mobilitetsutredning gjøres ved oppstartsmøte for planprosessen.

Hva skal mobilitetsutredningen brukes til?

For *utbygger* skal mobilitetsutredningen brukes til å etablere god kunnskap, og som grunnlag for å planlegge for hensiktsmessige og gode løsninger for mobilitet i prosjektet. Gode mobilitetsløsninger bør også bygge opp om god steds kvalitet og brukervennlighet. En mobilitetsutredning vil også være et nyttig verktøy for utbygger til videreutvikling av sitt prosjekt etter vedtatt reguleringsplan.

For *kommunen* som har ansvar for saksbehandling i plan- og byggesaker, skal mobilitetsutredningen gi grunnlag for å vurdere hvilken forventet effekt utbyggingen har på trafikk og reisebehov, og legge til rette for at utbyggere og kommunen samarbeider om at nasjonale, regionale og kommunale føringer ivaretas. Dette vektlegges i saksbehandlingen.

Mobilitetsutredningen kan brukes som grunnlag for at kommunen kan vurdere å redusere kravet til antall bilparkeringsplasser.

Anbefalt struktur og innhold

Under er det beskrevet en trinnvis oppbygging av mobilitetsutredningen. Steg 1-2 vurderes som grunnleggende og inneholder krav til informasjonsinnhenting som er relevante for alle prosjekter det skal lages en mobilitetsutredning for.

Steg 3-6 anbefales for å sikre at det utvikles løsninger som ivaretar helheten i mobilitetstemaet, og sørge for at løsningene er godt tilpasset, har god kvalitet og er brukervennlige. Disse stegene skal sørge for at man ikke bare vurderer hva som skal inngå i løsningen, men også hvordan det skal løses på best mulig måte.

Alle mobilitetsutredninger bør inneholde en redegjørelse av følgende tema:

1) Kort beskrivelse av utgangspunkt, premisser og føringer

Beskriv dagens situasjon for området, med den informasjon som er vesentlig for å forstå utgangspunktet for transport og mobilitet.

- Beskrivelse av dagens situasjon – tilgjengelig data om trafikk og reisemiddelfordeling for område, viktige bevegelseslinjer og barrierer, infrastruktur, tilrettelegging for gående og syklist, kollektivtilbud, parkeringstilbud, områdekarakter, etc.
- Redegjørelse for prosjektets egne mål, målgruppe og ambisjoner
- Beskrive viktige målpunkt i nærmiljøet (tjenester/funksjoner) som genererer reiser og transport, eks. skoler, matbutikk, m.m.
- Beskrivelse av relevante samfunns mål. Her skal nullvekstmålet legges til grunn, og kommunens egne ønsker for fremtidig reisemiddelfordeling beskrives. Andre relevante samfunns mål skal også beskrives.
- Redegjøre for aktuelle krav og retningslinjer, inkludert parkeringsnorm
- Andre relevante analyser, utfordringer og/eller føringer eller premisser

2) Beregne forventet endring i trafikkproduksjon

Beregne forventet endring av trafikkproduksjon basert på planlagt omfang av prosjektet (m²), formål og gjeldende p-norm. Hvis det er aktuelt, kan det beregnes for ulike alternativer. Dette er en overordnet og kvantitativ analyse som skal synliggjøre forventede endringer i trafikkvolumet. Det er også en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for å kunne utvikle et egnet mobilitetskonsept

og vurdere virkninger på vei- og gatenettet. Dersom det vurderes som avgjørende å først utføre hele eller deler av punkt 4 og 5 kan dette gjøres.

- a) Beregne forventede endringer i trafikkproduksjon som følge av utbyggingen
- b) Vurdering av fremtidig reisemiddelfordeling dersom det finnes grunnlag for dette

Formålet med dette er å vurdere mulige konsekvenser opp mot førende mål for trafikk og reisemiddelfordeling, som grunnlag for å vurdere egnede løsninger og tiltak.

3) Definere sentrale behov og mål som skal gi føringer for løsningsutvikling

Kort beskrivelse av viktige utfordringer og behov som er identifisert med bakgrunn i punkt 1 og 2, og som må ivaretas. Behov kan blant annet både være knyttet til trafikal situasjon, brukergrupper eller spesielle lokale situasjoner. Sammen med øvrige ambisjoner for prosjektet kan dette danne grunnlag for å definere konkrete mål for mobilitet i prosjektet.

- a) Beskrive eventuelle utfordringer knyttet til kapasitet i vei-/gatenettet
- b) Beskrive eventuelle utfordringer knyttet til trafiksikkerhet
- c) Beskrive eventuelle konsekvenser for parkeringsbehovet i vei-/gatenettet
- d) Beskrive øvrige relevante utfordringer og behov
- e) Formulere førende mål for mobilitet i prosjektet
- f) Eventuelt supplere målene med formulering av kvalitetskriterier for mobilitet i prosjektet. Dette kan være et nyttig styringsverktøy når løsninger skal utvikles.

Formålet med dette er å tydeliggjøre hvilke oppgaver som må løses i prosjektet, og gi grunnlag for å vurdere grad av måloppnåelse på tvers av ulike løsningsalternativer.

4) Beskriv et mobilitetskonsept med prinsipløsninger

Beskrivelse av et mobilitetskonsept bør inneholde løsningsprinsipper for gange, sykkel, kollektiv, bil, parkering, varelevering og renovasjon.

- a) Planlagte bevegelsesstrømmer og tilrettelegging med infrastruktur (vei, gater, gang- og sykkeltilrettelegging, passasjer, etc.)
- b) Fasiliteter og tilbud (ladepunkter, delte mobilitetstjenester, sykkelverksted, etc.)
- c) Funksjoner (bilparkering, sykkelparkering, varemottak, bussholdeplasser, laste- og losseplasser, etc.). Kjøremonster og oppstillingsplass for renovasjon og utrykningskjøretøy.
- d) Lokalisering av tilbud
- e) Kvaliteten på tilbudet
- f) Vis prinsipløsningen i plan og snitt
- g) Vis hvordan man kan tilrettelegge for tjenester (eks. bildelingstjenester og pakkeleveringstjenester) og eventuelle andre immaterielle tiltak (eks. kampanjer og sponsing av månedskort).

Formålet med å beskrive et mobilitetskonsept for prosjektet er å sørge for at det utvikles en helhetlig løsning for mobilitet, der ulike løsningsprinsipper sees i sammenheng og kan vurderes opp mot behov og mål i prosjektet.

5) Redegjørelse for trafikale virkninger og måloppnåelse

Beskrivelse av trafikale virkninger av konsept og løsninger, og hvordan disse ivaretar krav, behov og ulike reisegrupper. Sammen med beskrivelsen av mobilitetskonseptet gir dette grunnlag for å redegjøre for egnethet og måloppnåelse.

- a) Redegjør for trafikale virkninger av konseptet, inkludert trafikksikkerhet, støyproblematikk, ivaretagelse av myke trafikanter, fremkommelighet for ulike reisegrupper, forsvarlig utforming av kryss, og eventuelt andre relevante temaer. Viktig å avklare om tilstrekkelig svingradius for større kjøretøy, og begrense behovet for rygging (varelevering/renovasjon).
- b) Redegjør for hvordan konsept og løsninger bidrar til å nå både førende og egne mål, og ivaretar kvalitetskriteriene på en god måte (løsninger basert på «best case prinsipper», dokumenterte effekter, etc.)

6) Implementering av løsninger i reguleringsplan og handlingsplan for oppfølging

Mobilitetsutredningen avsluttes med en kort redegjørelse for hvordan løsninger skal sikres i reguleringsplanen, oppfølging av tiltak og handlingsplan for gjennomføring av prosjektet.

- a) Det redegjøres for hvordan valgt mobilitetskonsept og løsninger skal sikres i bestemmelser og i plankartet. For utvikling av løsninger i reguleringsplanfasen lages det en oppsummerende oversikt over tiltak og virkemidler knyttet til mobilitet, som skal benyttes i løsningsutvikling av bygg, infrastruktur og utenomhusarealer.
- b) For oppfølging av tiltak etter vedtatt reguleringsplan lages det en handlingsplan med som beskriver tiltak i byggefase og driftsfase. Dette skal for eksempel inkludere nødvendige tjenesteytere, leverandører av produkter og driftsoppgaver.
- c) Punkt a og b kan eventuelt inngå i et kvalitetsprogram dersom dette skal utarbeides for prosjektet.

Formålet med dette er å sikre at mobilitetstemaet blir ivaretatt gjennom alle prosjektets faser.

Førende planer og ressurser

- Statlig retningslinjer for bolig-, areal og transportplanlegging [her](#)
- Regional transportplan [her](#)
- Regional plan for bærekraftig arealpolitikk [her](#)
- Sykkelstrategi for Vestfold og Telemark [her](#)
- [Tiltakskatalogen\(tiltak.no\)](#) – eksempler på anbefalte løsninger gange, sykkel, kollektiv mm.
- Lenker til eksempler på mobilitetsplaner/utredninger
 - [2417P mobilitetsplan.pdf](#)
 - [6.12.-mobilitetsplan-30.09.22 - Kristiansand.pdf](#)